

УДК 378.4

ВИТОКИ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

Кін О.М., к. пед. н.,
доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У статті розглянуті питання розвитку студентського громадського руху на Україні. Показана роль університетів у формуванні студентської громадської активності. Доведено, що університети виступали осередком розвитку ідей демократії, свободи мислення, наукового пошуку. Висвітлена роль видатних учених, громадських діячів, які працювали у вищих навчальних закладах України й сприяли поширенню ідеї прогресу серед студентства.

Ключові слова: громадська активність, громадська діяльність, студенти, студентський рух, університет.

В статье рассмотрены вопросы развития студенческого общественного движения на Украине. Показана роль университетов в формировании студенческой общественной активности. Доказано, что университеты выступали центром развития идей демократии, свободы мысли, научного поиска. Освещена роль выдающихся ученых, общественных деятелей, которые работали в высших учебных заведениях Украины и способствовали распространению идеи прогресса среди студенчества.

Ключевые слова: общественная активность, общественная деятельность, студенты, студенческое движение, университет.

Keen O.M. PRECONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF SOCIAL ACTIVITY OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

The article discusses the development of students' social movement in Ukraine. The role of universities in shaping students' social activity. It is proved that the universities were the center of the development of the ideas of democracy, freedom of thought, scientific research. The article deals with the role of prominent scientists and public figures that have worked in higher educational institutions of Ukraine and helped to spread the idea of progress among students.

Key words: social activity, students, student movement, university.

Постановка проблеми. Формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню і оновленню інтелектуального генетичного фонду нації, виховання її духовної еліти – завдання, що стоять перед вищими навчальними закладами на одному рівні з підготовкою висококваліфікованих фахівців.

Особливе місце займають питання залучення молоді до суспільно-політичного життя, формування та соціалізації особистості як громадянина. Вивчення історії українського студентського руху на Україні дає змогу дослідити механізми впливу соціально-політичних факторів на формування громадянської відповідальності студентської молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми організації діяльності українського студентства, яке генерувало нові ідеї, виступало каталізатором суспільних процесів, висвічувалися в наукових роботах багатьох спеціалістів. Окремі аспекти, які були пов'язані з питаннями організації роботи вищих навчальних закладів, були розглянуті ще в дореволюційних історичних дослідженнях Д.І. Багалія, М.О. Лавров-

ського, В.С. Іконнікова, продовжені в радянські часи А.С. Бутягінім, Ю.А. Султановим, С.І. Зінов'євим та ін. Наприкінці ХХ ст. з'явилися праці Н.С. Ладижець, О.В. Глушман, Н.М. Дем'яненко, І.П. Важинського, С.І. Посохова та ін.

Проблеми розвитку громадянського руху в Україні розглядали М.П. Драгоманов, Ю.І. Яновський, Р.Ф. Кирчів, М.А. Маркевич, Д.В. Антонович, П.К. Волинський, В.М. Леонтович, М.В. Попович, В.О. Шевчук, О.Й. Прицак, В.А. Смолій, П.С. Сохань, А.В. Фінько та ін.

Роботи Г.І. Струкової, Л.В. Бортника містять інформацію про студентство Харківського університету як окремої соціальної групи. Однак аналізу витоків проблеми організованої громадської діяльності студентів здійснено не було.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в тому, щоб вивчити та проаналізувати витоків розвитку та становлення громадської діяльності студентів вищих навчальних закладів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення історико-педагогічної

літератури [1; 4; 9; 11; 12; 13; 14] показало, що зародження студентського громадського руху бере початок з моменту виникнення вищих навчальних закладів. Перші прояви студентської громадської діяльності як дієвого ставлення до оточуючого світу, здібності здійснювати суспільно-значущі перетворення матеріального та духовного середовища пов'язані з історією виникнення найстарших європейських університетів у Парижі, Болоньї, Оксфорді, Віченці, Монпельє (XII ст.), попередниками яких виступали монастирські і соборні школи. Ці школи були зберігачами шкільних традицій античності і змогли пронести крізь «темні століття» не тільки елементарну грамотність (вміння читати, писати і рахувати), але й цілий комплекс *artes liberales*, «семи вільних мистецтв». Саме процес перетворення цих шкіл в університети був тривалим і вимагав не лише зовнішньої санкції верховної, а й внутрішньої самоорганізації [1].

Біля цих освітніх центрів спостерігалось стихійне паломництво в ім'я науки молоді із середовища городян, мілкового рицарства, нижчого духовенства. Відсутність елементарної безпеки та громадських служб, необхідність не тільки гармонізувати можливі конфлікти, але і знайти спосіб їх вирішення, оскільки звичайні норми середньовічного судочинства переставали працювати, коли зустрічалися представники різних феодалних територій і станів, кожен зі своєю власною юрисдикцією, ворожість міської влади та місцевої церкви вимагали як викладачів, так і учнів об'єднувати свої зусилля в інтересах взаємодопомоги та боротьби за свої права [10].

Такому бажанню відповідало створення власної корпорації, *universitas magistrorum et scholarum* (з лат. – об'єднання вчителів і учнів), за латинською назвою якої і отримав своє ім'я університет [1].

Цікаві факти студентської самостійності зустрічаємо в організації Болонського університету ще в XIII ст. Там студенти мали значні права та повноваги в управлінні навчальним закладом: підписували зі своїми викладачами контракти на читання лекцій протягом визначеного терміну, виносили їм штрафи за неякісне викладання. Взагалі у Болонському університеті була особлива форма внутрішньої організації, орієнтована на студентів і побудована в залежності від їх походження з різних частин Європи – нації. У Болоньї цих націй було так багато, що, групуючись, вони утворили дві самостійні корпорації: *universitas citramontanum* і *universitas ultramontanum*. Кожна з корпорацій вибирала ректора зі свого складу [1].

У Паризькому університеті також існували спеціальні студентські об'єднання за національною ознакою – нації. Студенти спільно вирішували питання, пов'язані з навчанням, проживанням, проведенням дозвілля.

У молодіжному русі американських навчальних закладів особливе місце займали різні студентські братства та сестринські організації. Перша студентська організація була створена в коледжі Уільяма та Мері в штаті Вірджинія у 1750 р. – так званий Клуб Плоских Капелюхів. Основна мета, яку переслідували організатори таких студентських об'єднань, полягала в пропаганді гуманізму, просвіти та братства. Достатньо згадати лозунги перших таких організацій: «Братство, Гуманізм та Знання», «Любов до знань як керівництво життям» [13].

Організована діяльність студентської молоді на Україні, на думку науковців, бере свій початок з XV – XVI ст. і пов'язана з діяльністю братств – громадських об'єднань, створених для захисту прав певних груп населення, з релігійною, благодійною чи культурно-просвітницькою метою.

Так, у статуті Львівського Успенського братства, який було затверджено 1 січня 1586 р., були прописані у 41 пункті правила для членів братства. Цікавими, на наш погляд, є пункти, що характеризують взаємовідносини між членами братства:

«10. Якщо брат образить брата на братському зібранні, то винний має бути покараний висадкою на дзвіниці <...> і вибачитися перед ображеним і всім братством.

22. Якщо хтось з братів, що не має достатків, дістане яке нещастя або хворобу, то брати допомагають йому братськими грошима та доглядають за ним під час хвороби» [5, с. 3–4].

Особливий інтерес викликають пункти, що проголошували особливі права для членів братства. Так, у пункті 30 сказано: «Якщо єпископ буде йти проти закону і правди та буде керувати церквою наперекір правилам св. апостолів і св. отців, збиваючи праведних на стежку неправди, а натомість підтримуючи беззаконних, нехай всі спротивляться такому єпископові як ворогові правди» [5, с. 2–3].

Історія того ж Успенського братства містить факти про перші спроби самоорганізації та керівництва навчальним закладом. У листі олександрійського патріарха Кирила Лукарія від 26 квітня 1614 р. до братства відзначався факт «керування школою двома-трьома старшими братчиками» [5, с. 7–9].

Часто при братствах функціонували окремі «молодечі», або «младенческие»

братства для молодих людей. У XVI ст. в Острозькій академії було створене «Юнацьке братство», а з початку XVII ст. такі організації існували в різних братських школах України: «юнацьке братство» у школі в Замості (1606 р.), студентське братство в Київській Братській школі (1620 р.), юнацьке братство в Мотелеві (1625 р.), «студентська конгрегація св. Константина й Олени» у Вільні (1655 р.) [6].

Цікаві факти студентської самоорганізації знаходимо в історії Київської колегії. Зазначимо, що однією з ознак вищої школи того часу було право надавати науковій звання, мати власний суд над професорами і студентами й право студентів мати свої корпорації. Студентську конгрегацію в Києво-Могилянській колегії заснував сам Петро Могила. За статутом в ній було дві «конгрегації», або два «молодих братства»: старша під покровом Богородиці, менша – Святого Володимира [7].

Учні Київської колегії урочисто брали участь у всіх святах, влаштовували драматичні вистави релігійного та морального характеру. Кожна конгрегація мала свій *albm*, куди вписувалися усі грошові надходження як від членів конгрегації, так і від сторонніх осіб [2, с. 246].

За прикладом Київської колегії Петро Могила в 1634 р. заснував філію колегії у Вінниці, а року 1639 р. переніс її в Гощу, де вона існувала до 1672 р.

Студентська молодь, що входила до цих об'єднань, привчалася до самодіяльності, обирала свою управу. Вступаючи до конгрегації, давали присягу шанувати свій монастир [6].

Окремі випадки студентських виступів були спрямовані на несправедливість адміністрації, викладачів. Так у 1733 р. в стінах Київської Академії виникла «філософська сутичка» проти префекта С. Калиновського, який побив філософа П. Чернецького. За П. Чернецького вступилися його товариші, вони не пішли на лекцію префекта, склали скаргу на нього та подали її митрополитові Р. Заборовському [12, с. 130].

Однак масовий громадський рух студентської молоді на території України почав активно розвиватися лише у XIX ст. з розвитком інституту вищої освіти в країні.

Студентський рух як соціальний феномен пройшов певний шлях становлення: від перших стихійних та випадкових акцій до потужного та масштабного соціального явища. Прогресивні зміни відбувалися відповідно до особливостей процесу розвитку самого університету як особливої та складної структури, формування його освітніх традицій, вироблення моделей управління,

гуманітарних стандартів університетського середовища.

Можна з впевненістю стверджувати, що досягнення студентського руху високого рівня складного демократичного, громадського процесу на засадах колегіальності стало можливе лише завдяки таким фактам: автономії діяльності університетів, особливої науково-демократичної атмосфери університетів, високому особистісному, громадському та науковому статусу професорів й викладачів університету.

З метою вивчення процесів автономії університетів України доцільно проаналізувати становлення класичної університетської освіти в країні, встановити специфіку трактування автономії в діяльності університетів, простежити її розвиток в контексті впливу на становлення студентського руху.

Необхідно відзначити, що ідеї університетської автономії пройшли певний шлях, оскільки існували різні моделі організації університетської діяльності: від найширшої автономії до прямого правління з боку державних або інших патронуючих органів. Організація та структура вітчизняних університетів здебільшого була запозичена з досвіду організації вищої освіти Західної Європи, яка мала більш тривалі та потужні освітні традиції.

Саме в університетах Західної Європи взяла початок та інтенсивно поширилася ідея автономії. Для вітчизняного досвіду найбільшою складністю було трактування й реалізація принципу університетської автономії, яка не узгоджувалася з прийнятими нормами державного централізму. Концептуально повторювався шлях французьких університетів, які від початку також розвивалися в системі державності. Однак найстаріша в Європі університетська традиція перервалася на ціле століття. Отже, вітчизняна університетська освіта далі розвивалася власним шляхом.

На кожному конкретному історичному етапі автономія трактувалася по-різному, тому про неї можна говорити як про певне узагальнене поняття, що передбачає отримання навчальними закладами тих чи інших свобод. У найзагальнішому трактуванні під університетською автономією маємо на увазі «самоврядування університету». Водночас зрозумілим є той факт, що повною мірою ізолюваного від впливу держави і суспільства університетського самоврядування не існує. Є взаємна угода університетів, держави й суспільства в тому, що університети в силу завдань, які вони покликані вирішувати в державі й суспільстві, мають певну свободу дій для розв'язання цих завдань, тобто наділені автономією.

Кожна з названих сторін має право накладати обмеження на цю свободу дій залежно від історії і традицій окремої країни, від сутності влади і стану суспільства, від стану університету. При цьому рівень обмежень держави й суспільства залежить від того, наскільки університети відповідають вимогам науки, культури, освіти. За відповідністю вимогам університет може відстоювати й розширювати автономію, звільняючись від тих чи інших обмежень. Лише небагато університетам досягається рівнозначне партнерство у відносинах з державою та суспільством [3].

Необхідно відзначити, що на різних етапах вітчизняної університетської історії ідея автономії та колегіальності не завжди була чітко сформульована й не завжди була офіційно визнана, переваги університетського життя та традиції бачились по-різному. Розбіжність поглядів обумовлювалася переважно тим, що питання університетської автономії досліджувалися в контексті різних наукових проблем й проектувалися на різні соціальні та політичні моделі. Проте здебільшого вони визначалися розумінням механізмів взаємодії суспільства та університету, самостійності виконання певних соціальних функцій останнім.

Важливим компонентом університетської автономії вбачалась самостійність в організації навчального процесу та науково-дослідної роботи.

Однією з основних причин гальмування процесів автономії та колегіальності була неможливість гармонізувати ідеї автономності з централізованою структурою влади.

Таким чином, університети як моделі колегіальності та автономії концентрували демократичні настрої суспільства. Саме тому в центрі особливої уваги уряду завжди були статuti й особливо ті їхні параграфи, які визначили порядок управління університетами та межі університетського самоврядування. Постійно проявлялося прагнення обмежити права та автономію університетів, органічно вписати їх до адміністративно-бюрократичної системи країни, щоб вони не відрізнялися від інших державних закладів.

Оскільки вітчизняні університети переважно створювалися з ініціативи держави, функціонували за державний рахунок, називалися імператорськими і слугували практичній меті підготовки фахівців для державної служби, розвиток та керівництво університетською діяльністю визначалися одними зі стратегічних завдань уряду.

Автономія університету історично зароджувалася в рамках муніципального самоуправління і передбачала значні права.

Однак з набуттям випускниками та викладачами більш високого суспільного статусу, розширенням ролі та значення університету в громадському житті підсилювався й контроль влади над ним.

Таким чином, вагомою перевагою для розвитку студентського руху була автономія університетів, зафіксована у статутах. Саме цей фактор зіграв суттєву роль у закріпленні демократичних традицій у студентства в умовах царської Росії. Автономія вищої школи та її необхідність оцінювалася не одностайно, проте факт її існування підтверджувався й був незаперечним. Проблеми становлення студентського руху невідривно пов'язані з питаннями розвитку ідей колегіальності та автономії університетів, які завжди були визначальними факторами характеру університетської діяльності, формування певних університетських традицій.

Вітчизняні університети завжди вирізнялися особливою атмосферою, яка й обумовлювала характер поведінки студентів та викладачів й стосунки між ними, специфіку викладання, особливості керівництва. У свідомості професорів та студентів, а також у суспільній думці в цілому університет залишався певним острівцем (символом) свободи. Вважалося, що свобода як складова будь-якої етики була притаманна університетам, а розумова свобода характеризувала усі сфери університетського життя [4, с. 130].

Особлива заслуга у підтримці та створенні особливої атмосфери наукової свободи, безумовно, належала професорам та викладачам університетів. Викладачі завжди виступали стабільними зберігачами університетських традицій, їх погляди, діяльність, характер стосунків вирізнялися особливим ставленням до науки, моралі, особистості. Професори університетів переважно були не лише високоосвіченими людьми, але й яскравими вченими, харизматичними особистостями, які суттєво впливали на формування світогляду своїх слухачів.

Учені й викладачі вітчизняних університетів зробили гідний внесок у розвиток науки та суспільно-політичної думки України. Першими викладачами університетів були вітчизняні та іноземні науковці, в їх середовищі було сильне відчуття спільної відповідальності за справу науки та просвіти. Вони жили почуттям спільної приналежності до живого суспільного організму – університету, що був не механічною сумою факультетів, а органічною єдністю комплексу наук [14, с. 109].

Вітчизняні професори представляли собою особливу інтелектуальну еліту країни, були носіями прогресивних наукових погля-

дів, відстоювали переваги науки для суспільного прогресу. Наприклад, яскравими постатями для прославлення вітчизняної науки Київського була ціла плеяда видатних вчених: М.О. Максимович, М.І. Костомаров, В.Б. Антонович, М.П. Драгоманов. Кожен з них – особлива сторінка в історії вітчизняної науки.

Справедливо відзначено, що університети стали своєрідною моделлю громадянського суспільства і в цьому плані передували сучасному типу європейської цивілізації. Вільнодумство в ліберальному дусі було характерним для багатьох професорських лекцій. Університети повставали проти будь-яких форм дискримінації та обмежень. Університетські професори виступали проти національної, соціальної, статевої дискримінації. Вони були серед ініціаторів створення недільних шкіл, жіночих навчальних закладів, домагалися збільшення кількості стипендіатів. Пропонувалося багато проектів для забезпечення академічної свободи: від радикальних (зокрема, на думку М.І. Костомарова, було необхідно відмовитися від студентства, замінивши його вільними слухачами) до ліберальних (результатом стало введення у 1906 р. предметної системи, коли студенти не переходили з курсу на курс, а на свій вибір складали ті чи інші предмети, як це пропонувала гуманітарна модель) [11, с. 82]

Яскраві приклади боротьби за демократію дав Харківський університет. Діяльність Й.Б. Шада, Т.Ф. Осиповського у першій половині XIX ст., Д.І. Каченовського у середині століття, О.О. Потебні, М.С. Дринова, Д.І. Багалія, М.Ф. Сумцова у другій його половині демонструє нам зв'язки поколінь, які виборювали для університету автономію, демократичні цінності. Так, професори Харківського університету виступили проти обов'язкового відвідування студентами лекцій, за дозвіл студентського одруження, за дозвіл жінкам бути слухачками, за створення студентських організацій. Університет фактично ігнорував положення про процентну норму для євреїв, більшістю голосів виступив проти посилення інспекції (1879 р.), зниження ролі Ради, обов'язкового відвідування лекцій студентами тощо.

Виступаючи носіями активної громадської позиції, викладачі та професори вищих навчальних закладів нерідко виявляли опозиційні настрої. Зазначимо, що протягом усього XIX ст. зіткнення між професурою та урядом відбувалися досить часто. Деякі професори не лише відстоювали університетські права, насамперед автономію, а фактично пропонували необхідність більш загальних змін у суспільстві.

Нерідко професори своїми діями фактично підтримували студентські виступи. Так, під час заворушень у лютому 1886 р. у зв'язку із 25-річчям скасування кріпацтва професор університету І.І. Дитятін прочитав студентам лекцію про значення селянської реформи «у вельми ліберальному русі» [9, с. 58], і це було тоді, коли уряд заборонив у будь-якій формі відзначати цей ювілей.

Професори університету виступали й за поширення національно-визвольних ідей, висловлювали з кафедри федералістські погляди. Наприклад, ректор Київського університету М.О. Максимович став єдиним викладачем українознавства, а кафедра російської словесності під його керівництвом перетворилась у кафедру українознавства. Будучи ректором, він виношував плани щодо залучення до викладацької роботи визначних представників тогочасної інтелектуальної еліти (Т.Г. Шевченка, М.І. Костомарова та М.В. Гоголя) [8].

Значний внесок в розвиток української мови зробив О.О. Потебня. Учений вперше в слов'янському мовознавстві систематизував характерні риси української мови, визначив межі поширення найважливіших українських діалектних звукових явищ, започаткував психологічний напрям у вітчизняне мовознавство. Філологія, етнографія, етнологія, мовознавство філософія мови в інтерпретації О.О. Потебні простежують головну мету дослідження духу народу, його ментальності, взаємозв'язку, взаємозалежності мовного та національного.

Зазначимо, що професори Харківського університету вели широку роботу в напрямі збереження та підтримки українських національних та культурних традицій: наприклад, брали участь у вшануванні пам'яті великих діячів української культури (М.І. Костомарова, Т.Г. Шевченка), професор М. Сумцов першим на Україні розпочав читання лекційного курсу українською мовою. Звичайно, така діяльність була постійно підозрою, і ці професори зазнавали утиску.

Висновки з проведеного дослідження. Можна з впевненістю стверджувати, що досягнення студентського руху високого рівня складного демократичного, громадського процесу на засадах колегіальності стало можливим лише завдяки таким фактам, як автономія діяльності університетів, особлива науково-демократична атмосфера університетів, високий особистісний, громадський та науковий статус професорів й викладачів університету. Університети відігравали значну роль в розвитку студентського руху, студентських громадських об'єднань та організацій, діяльність яких стала підґрунтям для становлення та роз-

виту студентської громадської діяльності. На формування світогляду студентської молоді, виховання її громадянської позиції мали величезний вплив професори та викладачі університетів, які були непересічними особистостями, гарячими патріотами, видатними науковцями та відданими громадянами своєї країни.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреев А.Ю. Российские университеты XVIII – первой половины XIX века в контексте университетской Европы / А.Ю. Андреев. – М. : Языки славянских культур, 2009. – 640 с.
2. Вишневский Д.К. Киевская академия в первой половине XVIII ст. / Д.К. Вишневский. – К., 1903. – 269 с.
3. Добренков В.И. Общество и образование / В.И. Добренков, В.Я. Нечаев. – М., 2003. – 382 с.
4. Из университетской жизни // Вестник воспитания. – 1906. – № 6.
5. Крыловский А.Н. // Архив Юго-Западной России. – К., Университетская типография, 1904. – Ч. 1. – Т. 11. – 871 с.
6. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: [навчальний посібник] / А.І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.

7. Лісовець О.В. Теорія і методика роботи з дитячими та молодіжними організаціями України : [навч. посіб.] / О.В. Лісовець. – К. : Академія, 2011. – 256 с.

8. Мельник Л.Г., М.О. Максимович – творець першої наукової історії козацтва / Л.Г. Мельник // Вісник Київського університету імені Тараса Шевченка. Українознавство. – 1997. – Вип. II. – С. 58.

9. Наумов С.О. Харківський університет у суспільно-політичному русі другої половини XIX – початку XX ст. / С.О. Наумов, С.І. Посохов // Український історичний журнал. – 2005. – № 1. – С. 56–70.

10. Пиков Г.Г. Из истории европейской культуры : [учебное пособие] / Г.Г. Пиков. – Новосибирск, НГУ, 2002. – 255 с.

11. Посохов С.І. Образи університетської автономії в російській публіцистиці другої половини XIX – початку XX ст. / С.І. Посохов // Харківський історіографічний збірник. – 2004. – Вип. 7. – С. 77–83.

12. Сірополко С.О. Історія освіти в Україні / С.О. Сірополко. – К. : Наук. думка, 2001. – 912 с.

13. Шандер Е.Н. История формирования студенческих объединений как формы корпоративного взаимодействия и развития социокультурного пространства вуза. / Е.Н. Шандер // Каспийский регион: политика, экономика, культура. – 2011. – №4 (29). – С. 330–334.

14. Шип Н.А. Интеллигенция на Украине (XIX в.). Историко-социологический очерк / Н.А. Шип. – К., 1991. – 170 с.

УДК 37.013(73)

ЧИКАЗЬКА ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ШКОЛА-ЛАБОРАТОРІЯ ДЖОНА ДЬЮЇ ЯК «ГРОМАДОЦЕНТРИЧНИЙ» ЗАКЛАД СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Кравцова Н.Г., к. пед. н.,
доцент кафедри гуманітарних
та соціально-економічних навчальних дисциплін
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

У статті з'ясовано особливості діяльності Чиказької експериментальної школи-лабораторії Джона Дьюї як «громадоцентричного» закладу середньої освіти, виокремлено і обґрунтовано основні напрями реалізації ідеї органічної єдності індивіда і суспільства в педагогічному процесі цього навчального закладу. Встановлено провідні ідеї педагогічної теорії Джона Дьюї, що були покладені в основу організації школи-лабораторії та пройшли апробацію в її діяльності.

Ключові слова: Чиказька експериментальна школа-лабораторія Джона Дьюї, прагматизм, громада, суспільство, базові професії, громадянська компетенція.

В статье определены особенности деятельности Чикагской экспериментальной школы-лаборатории Джона Дьюи как «общинноцентричного» заведения среднего образования, выделены и обоснованы основные направления реализации идеи органичного единства индивида и общества в педагогическом процессе этого учебного заведения. Установлены ведущие идеи педагогической теории Джона Дьюи, которые легли в основу организации школы-лаборатории и прошли апробацию в ходе ее деятельности.

Ключевые слова: Чикагская экспериментальная школа-лаборатория Джона Дьюи, прагматизм, община, общество, базовые профессии, гражданская компетенция.

Kravtsova N.G. JOHN DEWEY'S CHICAGO LABORATORY SCHOOL AS A "COMMUNITY-CENTERED" INSTITUTION OF THE SECONDARY EDUCATION

The article clarifies the peculiarities of John Dewey's Chicago Laboratory School functioning as a "community-centered" institution of the secondary learning; the main directions of securing the organic unity of the individual and the society in the educational process of the school are singled out and substantiated. The innovative pedagogic ideas of J. Dewey which bore influence on the functioning and development of Chicago Laboratory School have been established.

Key words: John Dewey's Chicago Laboratory School, pragmatism, community, society, basic occupations, civic competence.